

Pohjois-Savon Syöpäyhdistys ry.

Toimintasuunnitelma: Saattohoidon vapaaehtoistoiminnan koordinointi ja kotiin tehtävän saattohoidon vapaaehtoistoiminnan kehittäminen Pohjois-Savon hyvinvointialueella

1. Tausta ja perustelut

Suomessa palliatiivisen ja saattohoidon tarve kasvaa väestön ikääntyessä. Arviolta 30 000 ihmistä tarvitsee vuosittain palliatiivista- ja saattohoitoa, ja moni heistä kokee yksinäisyyttä ja turvattomuutta. Vapaaehtoistoiminta on yksi Terveystien ja hyvinvoinninlaitoksen palliatiivisen hoidon laatuksikriteeri: vapaaehtoiset tarjoavat omassa roolissaan kiireetöntä, matalan kynnyksen psykososiaalista tukea vakavasti sairastuneille ja heidän läheisilleen. Saattohoidon vapaaehtoistoiminta tarjoaa kiireetöntä psykososiaalista tukea potilaille ja heidän läheisilleen.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella saattohoidon vapaaehtoistoiminta on kehittynyt, mutta kotona tapahtuva saattohoidon vapaaehtoistoiminta on vielä toimintamuotona uusi ja kaipaa vahvistamista, suunnitelmallisuutta ja toimintamallin luomista. Tämä hanke täydentää nykyistä kehittämistoimintaa, keskittyy olennaisesti yhdistäen paikalliset tavoitteet ja juurruttaa vapaaehtoistoiminnan osaksi hoitoketjua ja kotisairaaloimintaa. Pohjois-Savon hyvinvointialueen strategiassa ihmiset tulevat aina ensin.

Vapaaehtoistoiminta tukee saattohoidossa olevien ja heidän läheistensä tarpeita, vahvistaen inhimillistä kohtaamista. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen osassa emotionaalinen tuki ja läsnäolo parantavat elämänlaatua ja vähentävät kriisitilanteita. Strategian osassa yhteistyö ja kumppanuudet osuudessa kumppanuushanke toteuttaisi yhteistyötä syöpäyhdistyksen, hyvinvointialueen yksiköiden ja asukkaiden kanssa. Saattohoidon vapaaehtoistoiminta lisää osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteisöllisyyden kautta ja mahdollistaa tuen palliatiivisessa- ja saattohoidossa oleville.

Suurin tarve saattohoidon vapaaehtoisille on ikäihmisten asumisyksiköissä ja kotisairaaloissa. Saattohoidon vapaaehtoistoiminnan integrointi toimintayksiköiden arkeen ja palliatiivisessa hoidossa olevien potilaiden tueksi on edelleen haastavaa, erityisesti tällä palliatiivisen hoidon perustasolla.

Saattohoidon vapaaehtoistoimintaa on kehitetty voimakkaasti viime vuosina Pohjois-Savon hyvinvointialueella kumppanuushankkeella. Tämä hanke täydentää nykyistä kehittämistoimintaa eteenpäin ja pitää yllä sitä. Toiminnan integroiminen osaksi hoitoyksiköiden arkea vaatii edelleen tukea, viestintää sekä säännöllistä yhteydenpitoa ja tiedottamista vapaaehtoistoiminnasta. Tarvitaan yhteisten toimintamallien juurruttamista, jotta tukea tarvitsevat ja vapaaehtoiset saadaan kohtaamaan ja ammattilaiset tietävät kuinka ottaa vapaaehtoiset osaksi hoitoyksiköiden arkea ja työyhteisöä.

Saattohoidon vapaaehtoiset tarjoavat aikaa, läsnäoloa ja tukea sairastuneille sekä heidän läheisilleen. Vapaaehtoisten antama tuki sairastuneille ja heidän läheisilleen voi ennaltaehkäistä ja merkittävästi vähentää terveysongelmia, edistää toimintakykyä sekä mahdollisesti vähentää julkisen terveydenhuollon palveluiden käyttöä. Järjestöjen ja julkisen terveydenhuollon on kehitettävä yhteistoimintaa, jossa saattohoidon vapaaehtoisten tarjoama tuki saadaan kiinteäksi osaksi julkisia tuki-/palvelupolkuja.

2. Tavoitteet ja tarve

Toimintamallin kehittämisen tavoitteet, jossa vapaaehtoistoiminta saadaan kiinteäksi osaksi hyvää, kokonaisvaltaista palliatiivista- ja saattohoitoa hoitoyksiköissä ja potilaan kotona:

1) Toimintayksiköt kehittävät rakenteita ja käytäntöjä, jotka edistävät vapaaehtoisten integroitumista hoitoyksikköön ja potilaiden kotiin 2) Ammattilaiset kokevat vapaaehtoisten tarjoaman tuen keskeisenä osana laadukasta palliatiivista ja saattohoitoa sekä vapaaehtoisten tarjoaman tuen hyödyn. 3) Vapaaehtoisten kohtaamisten määrä kasvaa hoitoyksiköissä ja kotona.

Elämän loppuvaiheen yksinäisyyden lievittäminen ja matalan kynnyksen psykososiaalisen tuen tarjoaminen palliatiivisessa vaiheessa olevalle. Yksinasuminen on edelleen yleisintä yli 75-vuotiaissa, joista melkein joka toinen asuu yksin. Elämän loppuvaiheessa on yhä enemmän yksinäisyyttä ja läheiset voivat asua kaukana. Kotisairaaloiminta kehittyy ja yhä useampi saattohoidetaan kotona. Toiminta vaatii vapaaehtoisia koordinoivaa tahoa ja toimivaa toimintamallia, jotta vapaaehtoiset sijoittuvat tehtäviinsä. Toimintayksiköt, joissa hoidetaan palliatiivisessa ja saattohoitovaiheessa olevia henkilöitä, osaisivat hyödyntää saattohoidon vapaaehtoistoimintaa ja kutsua vapaaehtoisia oikea-aikaisesti potilaiden rinnalle.

Toimintamalli yhdistää eri vapaaehtoistoiminnan tapoja: -päivystysluonteinen tai tarvittaessa kutsuttava saattohoidon vapaaehtoistoiminta. (vapaaehtoiset tulevat päivystysluontoisesti potilaan tai läheisen vierelle hoitohenkilökunnan kutsuessa) - joustavat viikkovuorot, joihin vapaaehtoiset ilmoittautuvat omien aikataulujensa mukaisesti -vakioajat -vapaaehtoistoiminta potilaan kotona. Tarve kasvaa erityisesti kotona tarjottavalle saattohoidon tuelle ja tämä vapaaehtoistoiminnan muoto kaipaa kehittämistä.

- Vakiinnuttaa saattohoidon vapaaehtoistoiminta osaksi hoitoyksiköiden ja kotisairaalan arkea.

- Kehittää toimintamalli kotona tapahtuvaan saattohoidon vapaaehtoistoimintaan.

- Tarjota psykososiaalista tukea potilaille ja läheisille.

- Tukea vapaaehtoisia koulutuksen, ohjauksen ja yhteisöllisyyden keinoin.

- Vahvistaa yhteistyötä Pohjois-Savon hyvinvointialueen yksiköiden kanssa.

Hankkeessa mukana olevien hoitoyksiköiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa luodaan vapaaehtoistoiminnan toimintamalli kotona tapahtuvaan toimintaan sekä tuetaan julkisen terveydenhuollon hoitoyksikköjen rakenteiden, toimintatapojen ja käytäntöjen kehittämistä. Lisäksi henkilökunnan kanssa yhdessä rakennetaan edelleen toimivia

käytäntöjä vapaaehtoisten kanssa toimimiseen omassa yksikössä. Vapaaehtoistoiminta juurrutetaan osaksi hoitoyksiköiden arkea ja ammattilaisia tuetaan ymmärtämään vapaaehtoisten mahdollistama resurssi ja heidän roolinsa potilaan ja hänen läheistensä tukemisessa.

3. Toimenpiteet ja aikataulu (2026–2028)

Vuosi 1 (2026): Suunnittelu ja kehittäminen

- Tarvekartoitus kotona saattohoidettavien tuen tarpeista.
- Yhteistyön vahvistaminen kotisairaalan, kotihoidon ja liikkuvan sairaalan kanssa.
- Kehitetään toimintamalli vapaaehtoisten kotikäynneille.
- Viestintä ja materiaalien suunnittelu.
- Ensimmäiset koulutukset vapaaehtoisille kotikäynteihin.

Vuosi 2 (2027): Pilotointi ja laajentaminen

- Pilotointi: vapaaehtoistoiminta kotona Pohjois-Savossa.
- Kehitetään joustavat toimintatavat: päivystysluonteinen tuki, viikkovuorot.
- Tuotetaan ohjeistus ja materiaalit potilaille ja läheisille.
- Arvioidaan pilotin kokemuksia ja tehdään parannuksia.

Vuosi 3 (2028): Juurruttaminen ja arviointi

- Kotona tehtävän saattohoidon vapaaehtoistoiminnan toimintamallin viimeistely ja juurruttaminen hyvinvointialueen prosesseihin.
- Laadullinen arviointi: potilaiden ja läheisten kokemukset kotikäynneistä.
- Vapaaehtoisten tukirakenteiden vahvistaminen.
- Kokemusten jakaminen muiden hyvinvointialueiden kanssa.
- Suunnitelma toiminnan jatkuvuudesta hankkeen jälkeen.

4. Mittarit ja arviointi

- Prosessimittarit: kohtaamisten määrä saattohoidon yksiköissä, osastoilla ja kotona, vapaaehtoisten määrä, koulutusten määrä, ammattilaisten määrä.
- Tulomittarit: palaute potilailta ja heidän läheisiltä, saattohoidon vapaaehtoisilta ja ammattilaisilta.
- Laadullinen arviointi: Ryhmähaastattelut yksiköiden ammattilaisille oman yksikön toiminnan kehittämisestä sekä vapaaehtoisten tarjoaman tuen hyödyistä osana hoitoa, itsearviointi, kokemusten keruu. Kyselylomake, jolla mahdollistetaan palautteenanto potilaille tuen merkityksestä ja hyödyistä: kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen, tietoa, tukea, sopeutuminen haastavaan elämäntilanteeseen, arjessa selviytymistä helpottavia keinoja, mielialan kohentuminen, toiveikkuuden lisääntyminen
- Vuosittainen raportointi ja ketterä reagointi muutoksiin.

5. Yhteistyökumppanit ja roolit

Pohjois-Savon hyvinvointialue: asiakasohjaus, viestintä, osallistuminen verkostoon.
Pohjois-Savon Syöpäyhdistys: aluekoordinaatio, koulutus, vapaaehtoisten tuki.

KYS palliatiivinen- ja syöpätautien poliklinikka, Liikkuva sairaala: asiantuntijaosaaminen, ohjausryhmätyö.

Valtakunnalliset toimijat (OLKA): verkostotyö

Pohjois-Savon hyvinvointialue:

Ikääntyneiden palvelut, Pia Hietala, [pia.hietala@pshyvinvointialue](mailto:pia.hietala@pshyvinvointialue.fi)

Asumispalvelut, kotiin annettavat palvelut, asiakasohjaus

Perus- ja osastopalvelut, Tuija Jääskeläinen, tuija.jaaskelainen@pshyvinvointialue.fi

Syöpäkeskus / Palliatiivinen poliklinikka, Syöpätautien poliklinikka, Satu Hyytiäinen, satu.hyytiainen@pshyvinvointialue.fi

Liikkuva sairaala, Mervi Hakkarainen, mervi.hakkarainen@pshyvinvointialue.fi

6. Budjetin päälinjat, Liite erillinen

- Henkilöstökulut: Pohjois-Savon Syöpäyhdistys ry:n sairaanhoitajan henkilöstökulut.
- Koulutus- ja materiaalikulut.
- Viestintä ja tapahtumat.
- Matkakulut ja verkostotapaamiset.
- Arviointi ja raportointi.

7. Riskianalyysi

Riskiluokka	Riski	Vaikutus	Hallintatoimenpiteet
Strategiset riskit	Integraation epäonnistuminen	Heikentää hankkeen tavoitteiden toteutumista	Säännöllinen viestintä, koulutukset, johdon tuki
	Yhteistyön puutteet	Toimintamalli ei leviä kattavasti	Selkeät roolit, ohjausryhmä, verkostotapaamiset
Operatiiviset riskit	Vapaaehtoisten saatavuus	Palvelun kattavuus jää pieneksi	Rekrytointikampanjat, joustavat toimintatavat, yhteisöllisyys
	Koulutuksen ja ohjauksen puutteet	Laadun heikkeneminen, motivaatio laskee	Vakiintuneet koulutusohjelmat ja toimintamallit
Taloudelliset riskit	Budjetin ylittyminen	Hankkeen laajuus supistuu	Seuranta, kustannusten priorisointi
	Jatkuvuuden rahoitus	Toiminta hiipuu	Jatkuvuussuunnitelma, hyvinvointialueen sitouttaminen, yhteistyö
Laadulliset ja eettiset riskit	Potilasturvallisuus ja tietosuojat	Luottamuksen menetys, juridiset ongelmat	Selkeät ohjeet, tietosuojakoulutus, sopimukset
	Psykososiaalisen tuen laatu	Potilaan ja läheisten tyytymättömyys	Vapaaehtoisten koulutus, toimintamallit ja toiminnanohjaukset
Aikatauluriskit	Toimenpiteiden viivästyminen	Hankkeen tavoitteet eivät toteudu aikataulussa	Projektinhallinnan työkalut, välitavoitteiden seuranta